

ÇİFTLİK HAYVANLARINDA LİF ÜRETİMİ

13. Hafta

Prof. Dr. Gürsel DELLAL

TÜRKİYE'DE HAYVANSAL LİF ÜRETİMİNİN GELECEĞİ

- Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de hayvansal lif üretiminin gerilemesine neden olan faktörlerin başında tekstil ve diğer ilgili sektörlerde sentetik-kimyasal liflerin ve ipliklerin üretimindeki ve kullanımındaki önemli artışlar ve modada hayvansal liflerin aleyhine olan hızlı değişimler gelmektedir.
- Dolayısıyla mevcut hayvansal lif üretimini ve gelişimini olumsuz olarak etkileyen bu faktörler ile birlikte koyun, Ankara ve Kıl keçisi ve ipekböcekçiliği yetiştiriciliği olumsuz olarak etkileyen diğer faktörlerin etkilerinin ortadan kaldırılamaması (veya azaltılamaması) ve/veya hayvansal liflerin üretimlerini daha karlı üretim kolları haline getirecek yeni sistemlerin oluşturulmaması durumunda Türkiye'de ileriki yıllarda da hayvansal liflerin üretimindeki azalmaların devam edeceği beklenmektedir.

- Yukarıda bildirilen faktörler, çok uzun yıllardır dünyada da hayvansal lif üretimini ve buna bağlı endüstriyi olumsuz olarak etkilemektedirler. Buna karşın Çin, Avustralya, Yeni Zelanda, Peru ve Güney Afrika gibi birçok ülkede hayvansal lif üretimi ve buna bağlı olan sektörler ekonominin çok önemli unsuru olmaya devam etmektedirler.
- Bununla birlikte son yıllarda organik tarım, eko sistemlerin sürdürülebilirliği ve çevre koruma duyarlılığı, kırsal ekonominin korunması ve geliştirilmesi, endüstriyel üretimde ve tüketici eğilimlerinde ortaya çıkan önemli düzeydeki değişimler hayvansal liflere olan ilgiyi tekrar artırmaya başlamıştır. Bu nedenle dünyada ve AB’de birçok ülkede hayvansal lif üretimini geliştirmek ve dolayısıyla ülke ekonomisine katkısını artırmak için yoğun çalışmalar sürdürülmektedir.
- Tekstil sanayisi bakımından dünyada önemli bir yeri olduğu dikkate alındığında Türkiye’de de hayvansal lif üretiminin geliştirilmesi, endüstriyel ve kırsal ekonomiye önemli düzeyde katkı sağlayabilecek ve sayısı hızla azalan Ankara keçisi ve bazı koyun ırklarımız ile birlikte ulusal-folklorik kültürümüzün korunmasına yardımcı olabilecektir. Bu yönde yapılabilecek girişimlerin ve çalışmaların daha isabetli bir şekilde belirlenmesi ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için şu saptamaların ve önerilerin dikkate alınmasının yararlı olacağı düşüncesindeyiz.

Yapağı

- Türkiye'de üretilen yapağıların çok önemli bir bölümünü yerli koyun ırklarından elde edilen kaba-karışık kalitede yapağılar oluşturmakta olup, ince kalitedeki yapağı üretimi çok düşük düzeydedir.
- Türkiye yerli koyun ırklarından ince kalitedeki yapağı üretebilmek ise esas olarak saf Merinos veya Merinos genotipi taşıyan ırklar ile yapılan melezlemeler ile mümkündür.
- Buna karşın daha önce de bildirildiği gibi Türkiye'de bu yönde yaklaşık 75 yıldır sürdürölen çalışmaların birçok faktöre bağlı olarak başarılı olduğu söylenemez. Günümüzde ise, gerek ince yapağının iç tüketiminin artırılmaması gerekse koyun yetiştiriciliğinin içinde bulunduğu yapısal ve sosyo-ekonomik sorunların devam etmesi durumunda yerli koyun ırklarında ince kalitede yapağı üretimini artırmaya yönelik sistemlerin kısa sürede geliştirilebileceği beklenmemelidir.Buna karşın şunların yapılmasında da fayda görölmektedir:

1)Sektörün halihazırda ithal ettiği ince kalitedeki yapağının en azından belirli bir kısmının içeride üretilmesi mümkün olabilir ve bunun için de bazı fırsatlar bulunmaktadır. Özellikle Trakya, Marmara ve kısmen de Ege Bölgesi'nde son yıllarda gelişme gösteren Merinos melezi koyun yetiştiriciliğinin Kıvırcık, Dağlıç ve bunların melezlerini de içine alacak şekilde ince kalitede yapağı üretimini artırma yönünde yeniden planlanması ve desteklenmesi bu aşamada bu amaç için yeterli olabilir.

2) Türkiye'nin dünyada halı ve kilim üretiminde çok önemli düzeyde yeri ve birikimi olması ve yerli koyun ırklarından elde edilen yapağuların esas olarak kaba-karışık kalitede olmaları nedeniyle mevcut halı yapağısı üretimini geliştirme yönünde yapılacak çalışmaların çok daha başarılı sonuçlar vermeleri beklenebilir. Dünyada birçok ülkede halı yapağısı üretimi konusunda yoğun araştırmalar yürütülmüş ve halen yürütülmektedir. Örneğin Avustralya'da geleneksel halı yapağısı veren koyun ırkları dışında özel gen etkilerinden yararlanılarak Drysdale, Tukidale, Elliottdale ve Carpetmaster gibi özel halı yapağısı veren koyun ırkları geliştirilmiş ve bu ırklar hem damızlık hem de halı yapağısı üretiminde etkin bir şekilde kullanılmaktadırlar.

3) Türkiye'de gerçekleştirilen araştırmalarda yerli koyun ırklarından üretilen yapağıların büyük çoğunluğunun esas olarak halı ve kilim üretiminde kullanılabilecekleri bildirilmiştir. Buna karşın bu araştırmaların sayıları yetersiz olup çalışmalar genellikle ham yapağı üzerinde gerçekleştirilmiştir. Halı kalitesini belirlemede çok büyük öneme sahip lif çapı dağılımı, medulasyon oranı ve rezilyans gibi özellikler üzerinde ise yeterince durulmamıştır. Bu nedenle Türkiye yerli koyun ırklarından elde edilen yapağıların başta medulasyon oranı ve rezilyans olmak üzere fiziksel ve kimyasal özellikler bakımından halı üretimi için uygunluklarının daha kapsamlı araştırmalar ile yeniden belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca ham yapağı ve bundan üretilen halı ipliği özellikleri arasındaki ilişkilerin saptanması ile birlikte halı ve kilim tüketimi üzerinde çok önemli etkisi olan renk, desen ve yeni kullanım alanları yaratma gibi konular üzerinde çalışmalar yapılmasının kaliteli halı yapağısı üretiminin geliştirilmesi üzerinde olumlu etki göstereceği kanısındayız.